PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA RY

ASIANTUNTIJALAUSUNTO

pääsihteeri Karanko

2.5.2022

Eduskunta
Puolustusvaliokunta
PuV@eduskunta.fi

VNS 1/2022 vp AJANKOHTAISSELONTEKO TURVALLISUUSYMPÄRISTÖN MUUTOKSESTA – PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA RY:N LAUSUNTO

Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry kiittää mahdollisuudesta lausua ajankohtaisselontekoon ja toteaa lausuntonaan seuraavaa.

Yhteenveto lausunnostamme

- PIA:n jäsenistö näkee, että mahdollinen Nato-jäsenyys edistäisi yritysten liiketoimintamahdollisuuksia.
- Kokonaisturvallisuutta kehitettäessä tulee kiinnittää huomiota myös kriittisten yritysten ja niiden henkilöstön turvallisuuteen.
- Puolustuskykyä kehitettäessä tulee kohdistaa kriittisen alojen hankintoja kotimaahan.
- Puolustuskyvyn vahvistamisesta tulee tehdä myös pitkäjänteisesti huomioiden tulevaisuuden tarpeet. Puolustushallinnon TKI-toimintaan tulee resursoida riittävät varat puolustusbudjetin sisällä.
- Huoltovarmuusselontekoon tulee sisällyttää myös osaamisen varmistaminen ja kehittäminen.
- On ymmärrettävä ja muistettava, että puolustustarvikkeiden viennillä tehdään ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa
- Kannatamme kyberturvallisuuden ekosysteemin kehittämistä. Myös erilaisia kumppanuusjärjestelyjä tulee kehittää.
- Kannatamme selonteon ehdotusta laatia valtakunnallinen selvitys väestönsuojelun ja väestönsuojakannan kehittämisestä. Esitämme mahdollisimman kattavan väestönsuojarekisterin perustamista.

Yleistä

Jaamme selonteon näkemyksen Suomen sotilaallisessa toimintaympäristössä tapahtuneesta suuresta muutoksesta. Turvallisuusympäristömme on ollut haastava jo vuosia ja muuttunut nyt erittäin ennalta-arvaamattomaksi.
Turvallisuusympäristön muutos edellyttää toisaalta nopeaa lyhyen ja keskipitkän aikavälin lisäresursointia, mutta myös pitkäjänteistä puolustuskyvyn vahvistamista. **Huomautamme, ettei jälkimmäinen saa jäädä tämänhetkisen akuutin tarpeen jalkoihin.**

Suomessa toimivalla puolustusteollisuudella on useita rooleja liittyen selontekoon. Puolustusteollisuus on osa kansallista puolustuskykyä. Se tuottaa kriittistä teknologiaa ja tuotteita sekä ylläpitää puolustusvoimien materiaalista suorituskykyä. Puolustusvoimat on riippuvainen teollisuuden tuottamista tuotteista ja palveluista. Selonteon yritysvaikutusten arvioinnissa ei valitettavasti ole huomioitu

Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry
Eteläranta 10, PL 10, 00131 Helsinki
Puhelin 09 192 31
www.puolustusteollisuus.fi
1534510-8

PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA RY

ASIANTUNTIJALAUSUNTO

pääsihteeri Karanko

2.5.2022

turvallisuustilanteen tai mahdollisen Nato-jäsenyyden vaikutusta valmistavaan teollisuuteen. Tuomme näkemyksemme esille tässä lausunnossa.

Ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan vahvistaminen ja mahdollisen Nato-jäsenyyden vaikutukset

Tuemme selonteon kirjauksia ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan vahvistamisesta sekä mahdollisesta Nato-jäsenyydestä.

Suomalainen puolustus-, ilmailu-, avaruus- ja turvallisuusteollisuus toimii globaalisti ja yritysten valmistamia tuotteita ja palveluita käytetään ympäri maailmaa. Teollisuuden verkostot ovat maailmanlaajuisia ja yhteistyötä tehdään niin kansainvälisten suuryritysten kuin paikalliset Pk-yritystenkin kanssa. Suomesta on tehty mm. teknologiasiirtoja tärkeisiin asiakas- ja kumppanimaihin. Lähtökohtaisesti kaikki suomalaisen puolustusteollisuuden tuottamat tuotteet ovat Nato-yhteensopivia.

Suomen mahdollinen Nato-jäsenyys edistäisi suomalaisen puolustusteollisuuden liiketoimintamahdollisuuksia. PIA:n noin 130 jäsenestä 48 % arvioi näin vuonna 2020 toteutetussa jäsenkyselyssä. Vain 4 % arvioi jäsenyyden vaikutukset päinvastaiseksi. Tulos on samanlainen kuin aikaisemmin toteutetussa kyselyssä. Nato-jäsenyyden nähdään avaavan suurempia mahdollisuuksia osallistua Naton jäsenmaiden kilpailutuksiin. Lisäksi se mahdollistaisi suomalaisten laajamittaisemman osallistumisen Naton kehityshankkeisiin sekä hankintoihin. Naton omat hankinnat ovat rajallisia, mutta kohdistuvat erityisesti johtamisjärjestelmäalalle, jossa suomalaisilla yrityksillä on huomattavaa osaamista. Naton budjettivaroista tehdyt hankinnat tulee kohdistaa liittouman jäsenmaihin, joten tällä hetkellä suomalainen teollisuus ei voi niihin osallistua.

Suomalainen teollisuus on jo nyt mukana Naton eri rakenteissa ja projekteissa, mutta jäsenyys mahdollistaisi luonnollisesti samat oikeudet kuin muillekin jäsenille ja siten laajemman osallistumisen.

Suomen korkean teknologian yritykset ovat valitettavasti teollisuusvakoilun sekä mahdollisesti myös maalittamisen kohteita. Erityisesti tämä koskee puolustus- ja turvallisuusteknologiaa tuottavia yrityksiä ja näiden alihankintaketjuja. **Kokonaisturvallisuutta kehitettäessä tulee kiinnittää huomiota myös kriittisten yritysten ja niiden (avain)henkilöstön turvallisuuteen.**

Kansallisen puolustuskyvyn ylläpito ja kehittäminen ja huoltovarmuus

Turvallisuusympäristön edellyttämä varautuminen, valmius sekä uusien kykyjen kehittäminen ja teknologioiden hyödyntäminen korostuvat myös puolustusvoimia tukevassa suomalaisessa teollisuudessa. Yritykset ovat kehittäneet ja kehittävät kykyjään ja valmiuttaan jatkuvasti, jotta ne suoriutuvat niille määritellyistä tehtävistä kaikissa turvallisuustilanteissa.

PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA RY

ASIANTUNTIJALAUSUNTO

pääsihteeri Karanko

2.5.2022

Selonteossa todetaan, että kriittisen materiaalin tuotanto ja ylläpito turvataan investoimalla tuotantolaitoksiin ja varmistamalla teollisuuden henkilöstön osaamisen säilyminen ja kehittäminen.

Suomen puolustuksen kriittiset teknologia-alueet on linjattu Valtioneuvoston periaatepäätöksessä Suomen puolustuksen teollisen ja teknologisen pohjan turvaamisesta (2016). Ne ovat:
1) Johtaminen ja verkostotoiminta
2) Tiedustelu, valvonta, ja maalittamistuki
3) Vaikuttaminen
4) Suoja.

Periaatepäätös, joka on edelleen voimassa, linjaa myös em. kriittisiin teknologioihin liittyvät kriittiset suorituskykyalueet. Puolustusselonteossa (2021) painotetaan kriittisen teknologian saatavuuden, tuotannon ja integraatiokyvyn edellyttämää osaamista ja tuotantokykyä sekä häiriötöntä ylläpitoa kotimaassa. Pidämme tärkeänä, että **puolustuskykyä kehitettäessä kohdistetaan kriittisen alojen hankintoja kotimaahan.** Suomeen osoitetut hankinnat tukisivat myös julkisten hankintojen strategian toimeenpanoa. Yhtä lailla on tärkeää resursoida puolustushallinnon TKI-toimintaa ja kehittää kansallista yhteistyötä suorituskykyjen kehittämiseksi. Näillä toimilla mahdollistetaan sotilaallista huoltovarmuutta sekä osaamisen ja tuotannon säilyminen Suomessa.

Venäjän tekemän hyökkäyksen vaikutukset tulevat olemaan pitkäaikaisia ja saamaan uusia muotoja mm. kyber- ja hybridivaikuttamisen kautta. Turvallisuustilanteemme tulee jatkumaan jännitteisenä ja vaikeasti ennakoitavana. Suomessa tulee varautua vastaamaan myös tulevaisuuden uhkiin ja kehittää puolustuskykyään vastaavasti. **Siten on ensiarvoisen tärkeää, että puolustushallinto resursoi riittävästi myös tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan (TKI) Puolustusselonteonkin linjausten mukaisesti.**

Euroopan maat ryhtyvät investoimaan puolustuksensa materiaaliseen suorituskykyyn ja materiaalin kysyntä tulee nousemaan lähivuosina. Uusiakin ratkaisuja tarvitaan ja niitä kehitetään myös eurooppalaisella sekä Naton jäsenmaiden yhteistyöllä. Puolustusvoimien TKI -toiminnan tarve ja määrärahojen riittävyys korostuvat näitä suorituskykyjä kehitettäessä sekä yhteistyössä suomalaisen teollisuuden kanssa. Kansallisen rahoituksen tarve korostuu myös kansainvälisissä puolustustutkimus- ja suorituskykyhankkeissa, joihin suomalainen teollisuus osallistuu aktiivisesti.

TKI-toiminta on myös keskeinen osa merkittävien hankkeiden riskienhallintaa. Ne edellyttävät riittävää ymmärrystä järjestelmien tarkoituksenmukaisista suorituskykyvaatimuksista, elinkaarikustannuksista, huoltokonseptista ja järjestelmien kriisiajan käytön ja ylläpitämisen edellyttämästä kansallisen osaamisen kehittämisestä. TKI-toiminnalla voidaan mm. riskejä sisältävät kehittämis- ja integrointitehtävät erottaa varsinaisesta hankinnasta.

Puolustushallinnon TKI-määrärahatason on oltava riittävä ja että toiminnan vaativan pitkäjänteisyyden ja eurooppalaisen/Nato-yhteistyön takia toiminnalle tulee korvamerkitä riittävä rahoitus.

PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA RY

ASIANTUNTIJALAUSUNTO

pääsihteeri Karanko

2.5.2022

Suomen huoltovarmuusjärjestelmä on toimiva, mutta huoltovarmuus edellyttää jatkuvaa kehittämistä, se ei ole koskaan ”valmis”. Koronapandemian aiheuttama maailmanlaajuinen raaka-aine ja komponenttipula sekä logistiikan haasteet vaikuttavat myös suomalaiseen puolustusteollisuuteen. Alan teollisuus Suomessa ja globaalisti ei välttämättä kykene vastaamaan sodan tuomaan kysynnän nousuun. Tilanteen oppeina on, että varautuminen ja valmius edellyttävät toimivaa huoltovarmuudellista varastointijärjestelmää, teollisuuden osaamista ja keskinäisriippuvuutta, yritysten ja julkisen hankintayksikön ketterää ja nopeaa kykyä toimia markkinoilla sekä pääomia.

Osaaminen on keskeinen huoltovarmuuden komponentti. Eduskunnalle syyskuussa 2022 annettavaan ensimmäiseen huoltovarmuusselontekoon tuleekin sisällyttää myös osaamisen varmistaminen ja kehittäminen.

Yhteistyön tiivistäminen eri maiden kanssa ja EU:n kehittyvä puolustusyhteistyö

Puolustusteollisuuden kansainväliset kumppanuudet ja verkostot tuottavat keskinäisriippuvuutta ja siten parantavat Suomen sotilaallista huoltovarmuutta. Venäjän hyökkäys Ukrainaan on viimeistään osoittanut sen, miten **puolustustarvikkeiden viennillä tehdään ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Tämä on tärkeää ymmärtää ja muistaa**. Suomi ei voi toisaalta tiivistää yhteistyötään ja julistaa solidaarisuutta ja toisaalta kieltää puolustustarvikkeiden vientiä mm. selonteossa mainittuihin tärkeisiin kumppanimaihin tai maaryhmiin. Suomen harjoittamaa puolustustarvikkeiden vientipolitiikkaa ei voi irrottaa ulko- ja turvallisuuspoliittisesta kontekstista.

Kuten edellä on todettu, suomalainen puolustus-, ilmailu-, avaruus- ja turvallisuusteollisuus toimii hyvin kansainvälisesti. Suomalaiset yritykset ovat osallistuneet aktiivisesti mm. Euroopan puolustusrahaston tutkimus-, teknologia- ja kehittämisyhteistyöhön ja resursoineet siihen vahvasti. EU:n puolustusteollisen yhteistyön täysimääräinen hyödyntäminen edellyttää ennen kaikkea kansallista TKI-rahoitusta sekä läheistä yhteistyötä puolustusvoimien ja kansallisen teollisuuden kesken. Myös osa selonteossa mainituista henkilöresursseista tulisi kohdistaa tähän toimintaan. Ilman resurssien lisäämistä on uhkana jäädä selväksi nettomaksajaksi EU:n puolustusrahastossa tulevaisuudessa. Myös Suomen harjoittama vientilupapolitiikka vaikuttaa suomalaisten yritysten mahdollisuuteen osallistua yhteistyökonsortioihin.

Kyberturvallisuus ja kyberpuolustus

Tuemme selonteon näkemystä, että kyberturvallisuuteen liittyvät viranomaisvastuut ja toimivaltuudet selvitetään. Turvallisuus, mukaan lukien kyberturvallisuus on kaikkia toimialaoja poikkileikkaava teema, jonka kehittäminen tulee tehdä kokonaisvaltaisesti ja yhteistyössä eri hallinnonalojen kesken. Muistutamme, että Suomessa on erittäin vahvaa kyberosaamista ja kuten selonteossakin todetaan, yritysten rooli kybertoimintaympäristön turvaamisessa on olennainen.

PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA RY

ASIANTUNTIJALAUSUNTO

pääsihteeri Karanko

2.5.2022

Kannatamme kyberturvallisuuden ekosysteemin kehittämistä. Yhteistyön syventäminen kansallisen teollisuuden kanssa hyödyttäisi kaikkia osapuolia ja toisi rajatut kyberalan resurssit paremmin hyötykäyttöön. Myös erilaisia kumppanuusjärjestelyjä tulee kehittää.

Kyberkykyjen kehittäminen tulee aloittaa välittömästi ja tehdä pitkäjänteisesti yli hallituskausien. Kesäkuussa 2021 vahvistettu kyberturvallisuuden kehittämisohjelma on toimeenpantava. Toiminnalle on varattava riittävä rahoitus. Vuoden 2022 kehysriihen päätökset ovat hyvä alku.

Väestönsuojelu

Selonteossa on tunnistettu oikein väestönsuojelun ja siten yhteiskunnan toimintakyvyn turvaamisen merkitys.

Väestönsuojien rakentamisesta ja ylläpidosta säädetään pelastuslaissa. Vaikka Suomi on maailman mittakaavassa väestönsuojelun mallimaita, olemme jääneet jälkeen vanhojen suojapaikkojen ajantasaistamisessa. Suojien kunnossapidon laiminlyönti ei ole lainsäädännössämme sanktioitu. Arvioimme mukaan noin neljäsosa maamme väestönsuojista eivät ole ajantasaisia. **Kannatamme selonteon ehdotusta laatia valtakunnallinen selvitys väestönsuojelun ja väestönsuojakannan kehittämisestä sekä resurssitarpeiden tarkistamisesta muuttunutta turvallisuustilannetta vastaavasti. Esitämme mahdollisimman kattavan väestönsuojarekisterin perustamista**. Se loisi pohjan suojakannan ja suojapaikkojen kunnon jakohdentumisen selvittämiselle.